

LEXICOGRAFI DE TALIE MONDIALĂ ÎN COLECȚIA BIBLIOTECII
ȘTIINȚIFICE USARB

WORLD-KNOWN LEXICOGRAPHERS IN THE UNIVERSITY LIBRARY
COLLECTION

LILIA ABABII
LILIA MELNIC

Abstract: *The article deals with collection of dictionaries and encyclopedias of the Scientific Library USARB that appeared at the prestigious publishing houses bearing the names of the world-known lexicographers - Pierre Larousse, Noah Webster Jr. Alexander Friedrich Duden, Konrad.*

Keywords: *Webster, Larousse, Duden, lexicographers, lexicography, dictionary*

Fiecare om lasă o moștenire, fie materială, fie spirituală. Scriitorii lasă romane, volume de poezii, pictorii și sculptorii crează tablouri și sculpturi nemuritoare care dăinuiesc peste secole.

În colecția Bibliotecii Științifice USARB se regăsesc lucrările marilor lexicografi de talie mondială al căror nume astăzi sînt sinonime cu cuvîntul dicționar. **Pierre Larousse, Noah Webster Jr., Konrad Alexander Friedrich Duden** au elaborat lucrările sale cu mare pasiune și dăruire astfel încît ele au ajuns să fie cartea de căpătîi a multor generații de utilizatori, dornici de a cunoaște subtilitățile studierii unei limbi. După cum spunea Anatole France „Un dicționar **Noah Webster Jr.** este tot universul în ordine alfabetică”.

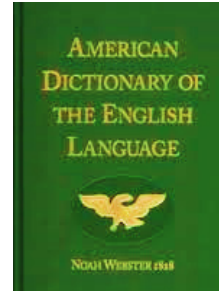


La începutul secolului XIX se face auzit numele unuia dintre cei mai vestiți lexicografi americani, **Noah Webster Jr.** Cel care este numit „*tatăl școlarizării și educației americane*”. Webster a fost scriitor, publicist, editor, învățător, politician, savant, enciclopedist, unul dintre cei mai talentați oameni ai timpului său. Webster s-a născut la 16 octombrie în anul 1758 în West Hartford, Connecticut, SUA. A fost un apărător al Convenției Constituționale în timpul Revoluției Americane. Savantul a crezut în dezvoltarea culturală independentă a Statelor Unite, inclusiv îmbogățirea vocabularului cu expresii, pronunție și stil propriu, independent de engleza vorbită în Marea Britanie.

Webster a fost un susținător al reformelor în domeniul ortografiei engleze, în direcția simplificării ei. Anii petrecuți în calitate de profesor i-au sugerat idei despre reforma educațională. El a început să se dedice alcătuirii cărților de instruire în care au fost încorporate noi concepte. În baza lucrării sale în trei volume „**A Grammatical Institute of the English Language**”, cunoscută cu numele de „Dicționar albastru” (en. Blue-Backed Speller), copiii americani au fost instruiți mai mult de un secol, iar numărul de exemplare vîndute a depășit 70 de milioane. În anul 1806 Webster a publicat un dicționar de 40 mii de cuvinte „**A Compendious Dictionary of the English Language**” (Compendiu de limbă engleză), primul dicționar american, în adevăratul sens al cuvîntului. Webster a început să lucreze la dicționarul său monumental în primul deceniu al secolului 19. Savantul și-a dedicat 28 de ani din viață completînd-ul

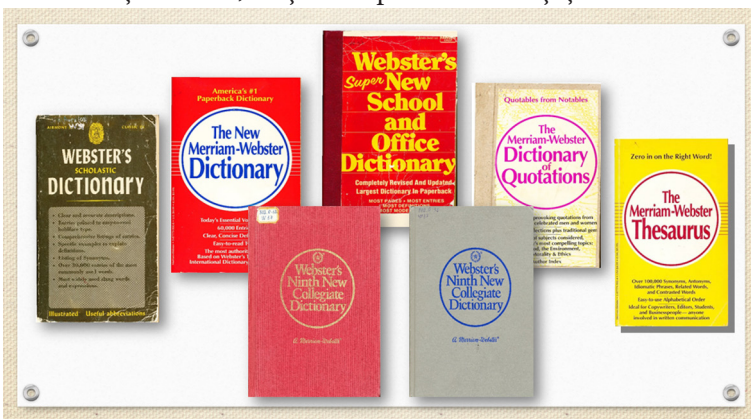
și a învățat 26 de limbi, printre care engleza veche, latina și sanscrita. În anul 1824 el pleacă în Franța, iar apoi în Anglia, la Universitatea Cambridge.

În Anglia, în 1825 Webster finalizează lucrarea vieții sale. Rezultatul acestor ani s-au materializat în 70 mii de cuvinte explicate, mai mult decât orice alt dicționar publicat anterior. Era o lucrare de proporții cu titlul „*An American Dictionary of the English Language*”, în 2 volume publicat la New York, 1828. Fiecare volum cuprindea 800 de pagini. În dicționarul lui Webster a fost prezentată deosebit de complet terminologia tehnico-științifică, americanismele și noile sensuri ale cuvintelor vechi. Un alt avantaj al dicționarului au fost definițiile concise și clare. Webster, din spusele unui lexicograf, a fost un maestru înnașcut al descrierii sensului cuvintelor. Chiar dacă dicționarul nu a avut succes comercial din cauza prețului ridicat pentru acele vremuri, specialiștii l-au clasat la un nivel deosebit de înalt.

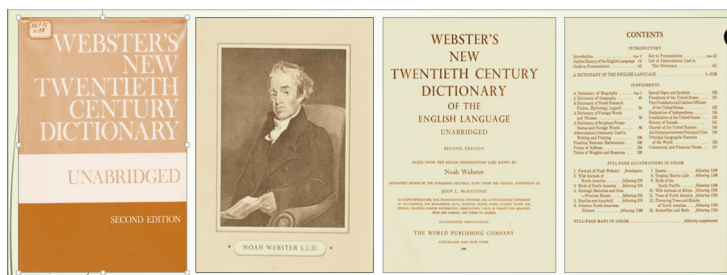


După moartea lui Noah Webster în 1843, drepturile de a menține publicarea dicționarului au fost achiziționate de către librării din Massachusetts, frații George și Charles Merriam. Din acel moment dicționarul a fost publicat de către compania Merriam-Webster înființată de către aceștea. **Merriam-Webster** a devenit un nume de marcă la nivel mondial pe piața produselor tipărite. Dicționarul a fost reeditat în anii 1934 și 1961 și, în cele din urmă, s-a transformat într-un gigant al englezei americane. Ediția din anul 1961 a fost numită „*Webster's Third New International Dictionary*” sau pur și simplu „Webster's Third”.

Astăzi utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB au posibilitatea să-și îmbogățească cunoștințele lingvistice consultând dicționarele de proporții apărute la editura Merriam-Webster, care se regăsesc în colecția bibliotecii. La baza acestora stă legendarul dicționar și unitatea standardelor stabilite de către Noah Webster. Astăzi există mai multe versiuni prescurtate ale dicționarului: vocabulare de geografie și biologie, de sinonime și de rime, dicționare pentru studenți și elevi.

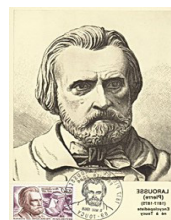


Drept exemplu de dicționar de proporții poate servi lucrarea *Webster's new twentieth century dictionary of the English language: Unabridged/Based upon the broad found.laid down by Noah Webster - 2nd ed.-Gleveland: The World Publ. Company, 1968* din colecția Bibliotecii.



Dicționarul conține 2 289 de pagini, are o lungime de 28 cm, lățime 21cm, grosime 12 cm și cântărește 4,5 kg. Este o lucrare de referință fundamentală de neprețuit, ce satisface nevoile utilizatorilor ce țin de definiții precise și complete, pronunție și ortografie. Dicționarul cuprinde informații despre istoria limbii engleze, etimologia cuvintelor, sinonime și un supliment enciclopedic de date geografice și biografice, nume proprii din Scriptură, cuvinte și expresii străine, abrevieri, tabele de măsuri și greutate, semne și simboluri. Lucrarea a intrat în colecția Bibliotecii prin donație din partea Ambasadei SUA din Republica Moldova.

Pierre Athanase Larousse, gramatician și lexicograf francez, și-a înveșnicit numele lăsând posterității renumitele sale dicționare ce îi poartă numele. Născut la 23 octombrie 1817 la Toucy, Franța, Pierre Larousse are parte de o copilărie fericită, împărțită între școală, câmpie și cărți. La 17 ani în urma unui concurs este înscris la școala normală din Versaille unde beneficiază de o bursă și-și face studiile până la obținerea studiilor superioare. La vârsta de 21 ani, Larousse se întoarce la Toucy, locul său de baștină, și lucrează ca învățător. Peste doi ani, în 1840, părăsește școala pentru a se dedica lucrului ce avea să devină vocația sa. Din 1848 până în 1851 Pierre este medietor la Institutul Jauffret, un internat privat. Prima lucrare a lui Larousse apare în 1849: „*Lexicologie des écoles primaires*” (*Lexicologia studiilor primare, curs complet de limbă franceză*), menită nu numai să-i învețe ortografia pe copii, dar și arta de a vorbi și de a scrie corect.



În 1851 Pierre Larousse întâlnește un compatriot, Augustin Boyer, învățător ce abandonase învățămîntul dorind să îmbrățișeze comerțul. Cei doi fondează, în 1852, librăria Larousse și Boyer. Din acel an Pierre Larousse va publica numeroase lucrări care se vor încununa de mare succes. În 1856 apare „*Le Nouveau Dictionnaire de la langue française*” (Noul dicționar al limbii franceze) strămoșul lui „*Le Petit Larousse*” care se bucură de un succes instantaneu. Pierre Larousse a lucrat asupra dicționarului, opera vieții sale, cu un raționament foarte personal și cu o energie nescăpată. Chiar de la apariția sa el ocupă primul loc printre dicționarele acelei epoci, deoarece, exemplifica fiecare sens al termenilor definiți. Dicționarul avea ca simbol declarația ce semăna a deviză și pe care el a respectat-o întotdeauna: „*Un dicționar fără exemple este un schelet*”. De atunci „*Le Petit Larousse*” este parte integrantă a patrimoniului cultural și sentimental al tuturor francezilor și a tuturor celor îndrăgostiți de limba franceză. În fiecare an dicționarul înregistrează noi cuvinte, acceptă personalități și, fiind mereu la curent în cercetările sale enciclopedice, el aduce la cunoștință evenimentele cele mai actuale.

Simbol al iscusinței și al experienței în materie de dicționar „Le Petit Larousse” este tradus și adaptat în limbile engleză, spaniolă, finlandeză, italiană, olandeză, portugheză, turcă devenind astfel o referință internațională.

Pierre Larousse a lucrat și la proiectul unei enciclopedii pe care și-a dorit-o asemănătoare cu cea a lui Diderot și a lui d’Alembert, o carte, zice el: „**în care se va găsi fiecare în ordinea sa alfabetică, toate cunoștințele ce îmbogățesc astăzi spiritul uman, care se va adresa nu numai unei elite, ci tuturor, așa încât să instruiască pe toți privitor la orice.**” Acest proiect se realizează la 27 decembrie 1863 odată cu apariția primei ediții „**Le Grand Dictionnaire Universel**” (Marele Dicționar Universal). Apariția sa a fost eșalonată pînă la cel de al 15-lea volum publicat în 1876. Numeroase publicații de același tip vor urma precum „**Le Nouveau Larousse illustre**” (Noul Larousse ilustrat) în șapte volume (1897 – 1904).

În 1871 Larousse este lovit de paralizie, ca urmare a unui atac cerebral cauzat de volumul enorm de lucru și se stinge pe 3 ianuarie 1875, la vârsta de 57 de ani fără să fi văzut sfârșitul operei sale. Jules Hollier, nepotul său, va duce la bun sfârșit acest monumental dicționar enciclopedic, piatra de temelie pe care s-a ridicat edificiul Larousse. Mai mult de un secol numele Larousse este sinonimul multor lucrări de referință pe care le difuzează editura Larousse. Succesorii săi îl vor transmite din generație în generație variind formulele editoriale, făcînd din patronim un substantiv comun.

Prima siglă de pe coperta edițiilor Larousse (fr. *Semeuse*) datează din 1876 și reprezintă o pădăie ale cărei semințe se răspîndesc în voia vîntului și care este ornată cu deviza care îi aparține lui Emile Reiber, arhitect și decorator francez (1826 - 1893) „*Je seme a tout vent*” ceea ce ar însemna „*Eu răspund la toate întrebările*”.



În 1890 emblema Laroussu-lui devine imaginea unei tinere ce suflă spre fasciculele pădăiei, simbolizînd generozitate și optimism. *Semeuse* lui Eugene Grosset va figura în cea mai mare parte a lucrărilor Larousse din 1890 pînă în 1952 și va reapărea în anii 1970, poate pentru latura sa retro.



Jean Picart Le Doux (grafician francez) realizează în 1955 cea mai profundă modificare a emblemei. Bustul nu este reprezentat iar părul este în formă de flăcări. Ea va fi utilizată pînă în 1970, data cînd se va reveni la cea a lui Eugene Grasset.



Emblema de astăzi a fost realizată de către studioul designerului Yann Pennor's în 1993 plecînd de la un desen al lui Jean Pham Van My. Din acest moment deviza este separată de grafie.

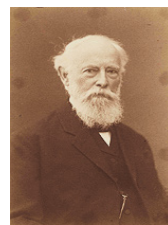


Biblioteca Științifică USARB deține o bogată colecție de dicționare care au apărut la editura Larousse cuprinzînd o gamă variată de domenii. Cel mai vechi dicționar Larousse din colecția Bibliotecii datează din anul 1926 „Le petit Larousse Illustre”.



De mai mulți ani utilizatorii bibliotecii beneficiază de o bogată colecție a enciclopediei *le Grand Larousse* în 10 volume, editura Larousse, Paris, 1993 instrument necesar și util în procesul de asimilare al limbii și culturii franceze. Atât enciclopediile cât și multe dintre dicționarele **Larousse** ce se regăsesc în colecția subdiviziunii Documente în limbi străine sînt un minunat cadou oferit Bibliotecii de către Fundația SO-ROS, Alianța Franceză, Cantonatul Bazel, Elveția, bucurîndu-se de succes și o mare circulație, fapt datorat preciziei, siguranței și actualității informației.

Konrad Alexander Friedrich Duden, născut la 3 ianuarie 1829 a fost profesor de gimnaziu, filolog, lexicograf german. Este autorul celebrului dicționar ortografic al limbii germane ce-i poartă numele. A influențat la sfîrșitul secolului al 19-lea în mod semnificativ dezvoltarea ortografiei coerente în țările vorbitoare de limbă germană. În timpul întregii sale vieți Duden a străduit asupra unificării și simplificării ortografiei germane.



Konrad Alexander Friedrich Duden

Konrad Duden vine din familia unui funcționar. După absolvirea liceului din Wesel, Germania în 1846, a studiat istorie, germanistică și filologie clasică la Universitatea din Bonn. În anul 1869 a fost promovată la postul de director la gimnaziul din Shlyayts (Schleiz), Turingia. Pe atunci în acest orașel se vorbeau trei dialecte. Mai mult ca atât, fiecare profesor al gimnaziului condus de Duden, folosea propriile reguli de ortografie.

În 1872 Duden a publicat tratatul său „**Die deutsche Rechtschreibung. Abhandlung, Regeln und Wörterverzeichnis**” (Ortografia germană. Tratat, reguli și glosar de informații etimologice). Savantul urmează principiul fonetic „*scrie cum vorbești*” care reflectă nu numai principiile sale științifice ci convingerile filologice și politice.

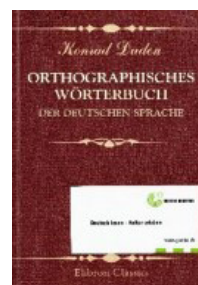
În 1876 a devenit director al Gimnaziului Regal din Hersfeld și a participat la

prima conferință consacrată problemelor ortografiei, la care 14 filologi au elaborat standardele simplificate ale ortografiei. Konrad Duden a continuat să lucreze la elaborarea unei lucrări de referință comune de ortografie.

Ca rezultat apare lucrarea sa cea mai importantă „*Vollständiges Orthographisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*” (Dicționarul ortografic complet al limbii germane) în care a pus bazele unificării ortografice a limbii germane. Dicționarul său din anul 1880 reprezintă începutul seriei Duden și a inclus 27.000 de cuvinte cheie cu 187 de pagini.

După moartea sa, dicționarul Duden rămîne sursă de autoritate pentru ortografia germană. Lucrul asupra dicționarului a fost continuat de către Editura Duden (Dudenredaktion), fondată în timpul vieții sale. Ea elaborează dicționare și cărți de referință Duden. Editura Duden este întotdeauna modernă: pe lângă dicționarele clasice tipărite dispune de versiunile lor online și aplicații pentru telefoane mobile, precum și o linie telefonică prin care se pot face consultații în privința tuturor aspectelor legate de limba germană.

O bogată colecție de dicționare Duden deține sala de lectură nr.4 Documente în limbi străine care servesc drept surse valoroase de informare atât pentru studenții de la facultatea de Litere cât și pentru toți acei ce doresc să studieze limba și cultura



poporului german. O bună parte din ele fac parte din Fondul Wilhelmi și Colecția Institutului Goethe, București.

Preotul Igor P. Jechiu, președintele Filialei C.Negri din Galați a Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, spune că „Dicționarul este cartea pe care n-o începi și n-o sfârșești niciodată, dar o citești permanent”.

Referințe bibliografice:

1. BLASSELLE, Bruno. *Histoire du livre*. Paris: Ed. Gallimard, 1998. 160 p. ISBN 2-07-053364-6
2. MOȚOC, Radu. Pierre Larousse (1817-1875). In: *Confluente bibliologice*. 2013, nr. 1-2, pp. 114-134. ISSN 1857-0232
3. Pierre Larousse: l'esprit du fondateur. In: *La Langue Francaise*. 2006, nr. 22, pp. 32-33.
4. СТУПИН, Леонид Павлович. *Лексикография английского языка*. М.: Высш. шк., 1985. 168 p.